

МОНІТОРИНГ ОЦІНЮВАННЯ ЗАДОВОЛЕНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯКІСТЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМАНСЬКОМУ НУС, 2020 РІК.

Метою моніторингу було вивчення відповідності організації освітнього процесу очікуванням науково-педагогічних працівників. Дослідження було спрямоване на виявлення проблем, що виникають під час освітньої діяльності з метою їх попередження чи усунення та удосконалення навчально-методичного супроводу освітнього процесу.

Анкетування щодо відповідності якості освіти й освітньої діяльності очікуванням науково-педагогічних працівників проводилося шляхом on-line опитування. Учасники анкетування – 168 науково-педагогічних працівників (далі – НПП) Уманського НУС. Серед них професори, завідувачі кафедр – 16 осіб, доценти – 96 осіб, старші викладачі – 16 осіб, викладачі – 37 осіб, викладачі-стажисти – 3 особи). З метою об'єктивності збору даних, анкетування проводилось анонімно та виключно на добровільних засадах.

На запитання «Як Ви оцінюєте рівень організації освітнього процесу в Уманському НУС?» загалом по університету 47,6% респондентів зазначили, що високо, 45,8% – достатньо, 6,5% – задовільно (рис. 1).

Порівняно з минулорічними показниками висока оцінка рівня якості організації освітнього процесу зросла на 32 процентних пункти, відповідно незадовільна – знизилася на 10 пунктів.

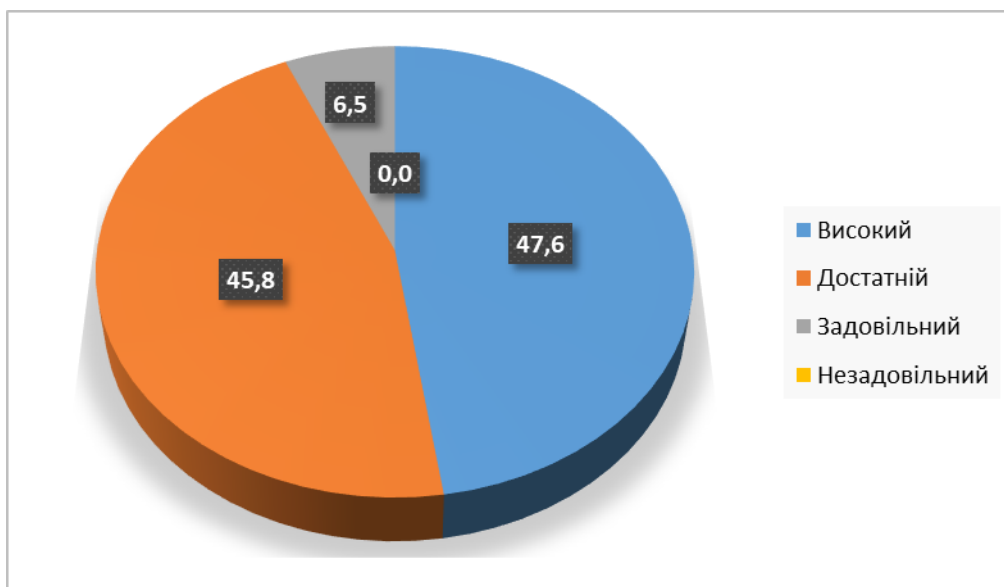

Рис. 1. Оцінка рівня організації освітнього процесу (у відсотках)

Розподіл думок науково-педагогічних працівників за факультетами свідчить, що найвище оцінюють рівень організації освітнього процесу факультет економіки і підприємництва (77,4%) та інженерно-технологічний факультет (66,7%), по інших факультетах переважає оцінка достатнього рівня (рис. 2).

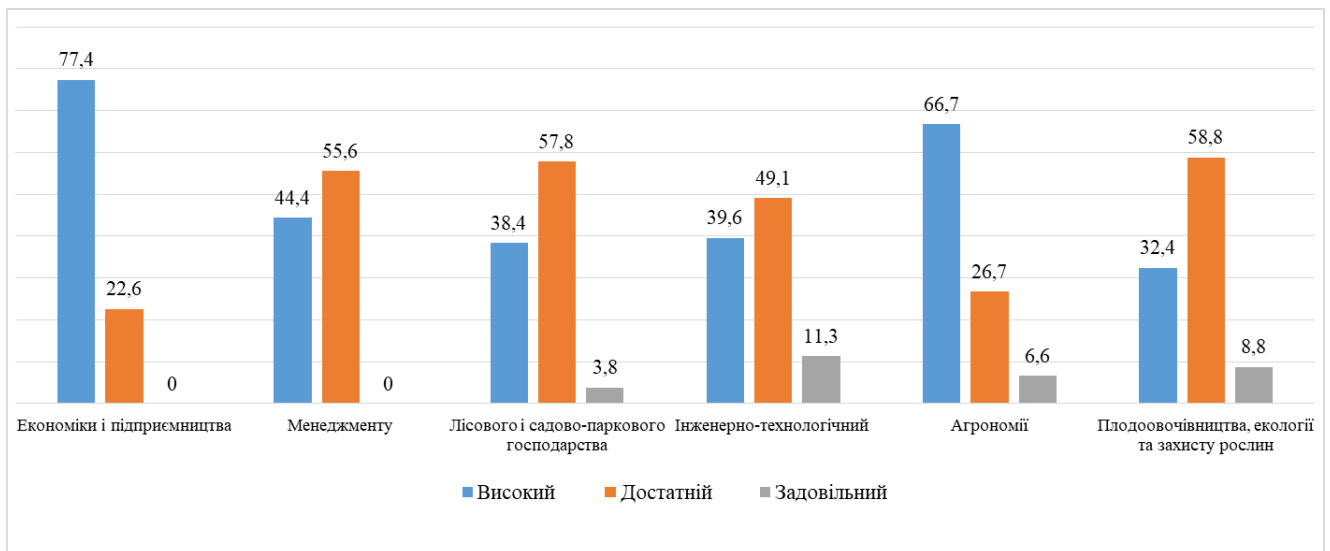

Рис. 2. Оцінка рівня організації освітнього процесу НПП по факультетах (у відсотках)

На запитання анкети «Вкажіть, які фактори, на Вашу думку, вдосконалюють освітній процес?» викладачам пропонувалось обрати відповідь із наступного переліку (кількість варіантів вибору не обмежувалася). Узагальнені результати відображені у таблиці 1.

Таблиця 1

Фактори, які вдосконалюють освітній процес

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей	Відсоток
Впровадження нових, або коригування існуючих навчальних програм з урахуванням думок студентів та роботодавців	104	61,9
Поліпшення організації практики за спеціальністю	93	55,4
Збільшення комп'ютеризації освітнього процесу	63	37,5
Розширене використання в освітньому процесі персональної навчальної системи викладача Moodle	47	28,0
Удосконалення форм контролю	17	10,1
Розширення обсягу платних послуг для працюючих студентів	5	3,0

За результатами опитування перші дві позиції отримали наступні фактори: впровадження нових, або коригування існуючих навчальних програм з урахуванням думок студентів та роботодавців (обрали 61,9% опитаних), поліпшення організації практики за спеціальністю (55,4%), важливим також є збільшення комп'ютеризації освітнього процесу (37,5%).

Основними серед факторів, які, на думку викладачів, сприяють підвищенню інтересу студентів до навчання, було визначено впровадження нових методів навчання (69,0%), зацікавленість викладача в успіхах студентів

(44,6%) та підвищення професіоналізму викладачів (19,6%). Результати відображені у таблиці 2.

Таблиця 2

Фактори, які сприяють підвищенню інтересу студентів до навчання

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей	Відсоток
Впровадження інноваційних методів навчання	116	69,0
Зацікавленість викладача в успіхах студентів	75	44,6
Підвищення професіоналізму викладачів	33	19,6
Поліпшення забезпеченості навчально-методичною літературою	28	16,7
Навчання за індивідуальними планами	23	13,7
Удосконалення розкладу	13	7,7
Зменшення обсягу навчального навантаження	9	5,4

У наступному питанні анкети «Які проблеми якості освітнього процесу, на Вашу думку, потребують першочергового вирішення?» пропонувалось здійснити вибір із запропонованого переліку, або надати власний варіант відповіді. Отримані результати відображені у таблиці 3.

Таблиця 3

Проблеми якості освітнього процесу, які потребують вирішення

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей	Відсоток
Ведення документації у надмірному обсязі	123	73,2
Стан та оснащення навчальних аудиторій	64	38,1
Низький рівень організації самостійної роботи студентів	44	26,2
Можливості міжнародної, міжуніверситетської мобільності	39	23,2
Врахування в освітньому процесі запитів усіх груп стейкхолдерів	27	16,1
Налагодження комунікацій між структурними підрозділами університету	25	14,9
Надмірне навчальне навантаження	4	2,4
Незручний розклад	2	1,2

Перше місце серед актуальних для першочергового вирішення проблем, з великим відривом (майже удвічі у порівнянні з другим місцем), посіла проблема ведення документації у надмірному обсязі, на цю проблему вказують 73,2% опитаних.

Друге місце серед проблем, які потребують вирішення, – це стан та оснащення навчальних аудиторій (33,3%), третє місце – проблема низького рівня організації самостійної роботи студентів (26,2%).

Багатьма респондентами відмічається завантаженість викладача надмірним обсягом документації. Дійсно, що при порушенні балансу навантаження з різних видів робіт (наукової, виховної, навчальної, методичної, суспільної) викладачам доводиться обмежувати наукову роботу на користь інших видів робіт.

Другий блок анкети досліджує роботу зі студентами щодо ефективності методів педагогічного стимулювання самостійної роботи. Питання, які стосуються самостійної роботи студентів та труднощів у її виконанні, узагальнені у таблиці 4.

Таблиця 4

Труднощі, які виникають у студентів в ході виконання самостійної роботи

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей	Відсоток
Відсутні вміння працювати самостійно	63	37,5
Відсутність пізнавального інтересу	43	25,6
Невміння рівномірно розподіляти власне навантаження протягом семестру	42	25,0
Форми та методи організації самостійної роботи, які не мотивують здобувачів до її виконання	10	6,0
Дефіцит часу на самостійну роботу	8	4,8
Ваш варіант (відсутність інтернету, досвіду роботи он-лайн)	2	1,2

На думку науково-педагогічних працівників основні труднощі, які виникають у студентів в ході виконання самостійної роботи, пов'язані, по-перше, з відсутністю вміння працювати самостійно (це відзначили 37,5% опитаних викладачів); по-друге – з відсутністю пізнавального інтересу (25,6% опитаних) та невмінням рівномірно розподіляти своє навантаження протягом семестру (25,0%).

Вищезазначені результати вказують на те, що до вищої школи вступають абітурієнти, в яких не в повній мірі сформовані навички до самостійного навчання і цю глобальну проблему частково можна вирішувати під час викладання дисципліни «Вступ до спеціальності» та системно у рамках кожної навчальної дисципліни, які викладаються на I курсі.

Відповідаючи на запитання «Які методи педагогічного стимулювання самостійної роботи студента, на Вашу думку, є найбільш ефективними?» викладачі найбільший відсоток надали двом методам – зв'язок результатів самостійної роботи з професійною діяльністю (39,3%) та врахування результатів самостійної роботи при підсумковому оцінюванні (28,0%) (рис. 3).

Рис. 3. Методи педагогічного стимулювання самостійної роботи студента (у відсотках)

З'ясовано, що НПП у виборі форм організації навчання найбільшу перевагу віддають практичним заняттям (63,7%) та тематичній дискусії (42,3%), дещо менше – лекції (40,5%). У ранжуванні форм організації занять саме ці форми обрані переважною більшістю НПП (рис. 4)

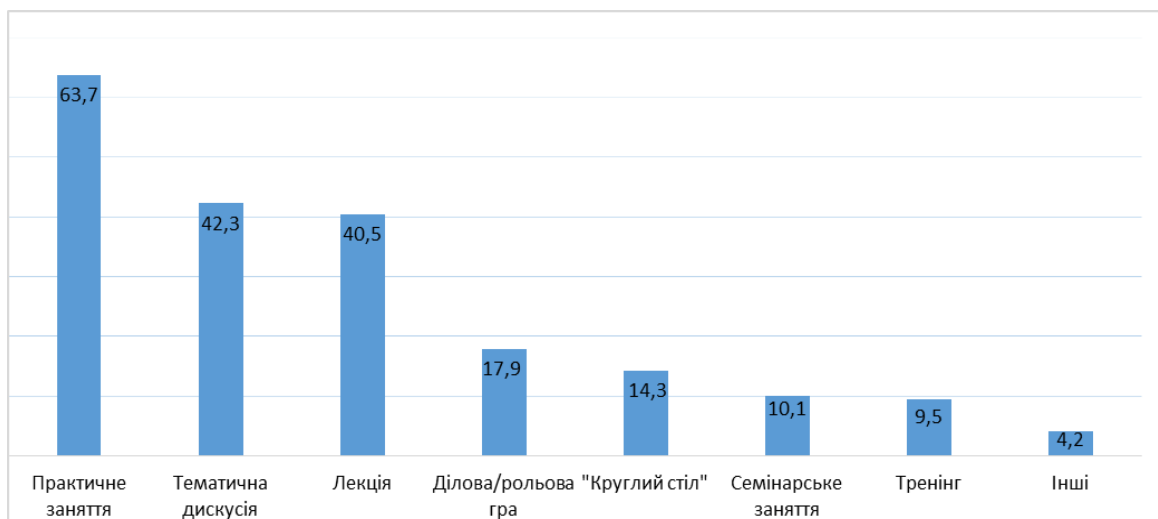

Рис. 4. Популярні види навчальних занять НПП (у відсотках)

Спостерігається тенденція до усвідомлення деякими викладачами актуальності використання інноваційних форм занять, які активізують самостійну діяльність студентів – як-от: занять з елементами ділової/рольової гри (17,9%), «круглого столу» (14,3%), навчального тренінгу (9,5%), серед інших видів занять вказали кейси, навчальні екскурсії, інтегровані заняття, відвідування виробництва). При цьому більшість респондентів усвідомлюють важливість активізації звичних форм організації навчання засобами активного й інтерактивного навчання.

Позитивним моментом є те, що 92,9% респондентів вільні у виборі форм та методів навчання, які відповідають принципам академічної свободи.

Це спонукає продовжити систему підвищення викладацької майстерності в університеті з відповідної тематики, мотивувати викладачів урізноманітнювати навчальні заняття з метою активізації співпраці зі студентами.

Науково-педагогічним працівникам була надана можливість оцінити рівень задоволеності умовами забезпеченості якості освітнього процесу за шкалою від 1 (низький рівень) до 5 (високий рівень) (табл. 5).

Таблиця 5

Рівень задоволеності НПП умовами забезпеченості якості освітнього процесу

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей					Середня оцінка за 2020/2021 н.р.	Середня оцінка за 2019/2020 н.р.	Покращення середньої оцінки у 2020/2021 н.р., %
	«1»	«2»	«3»	«4»	«5»			
Задоволеність управлінням діяльністю ЗВО	2	9	21	55	81	4,21	3,97	6,0
Задоволеність організацією освітнього процесу	0	6	20	73	69	4,22	4,03	4,7
Задоволеність роботою структурних підрозділів ЗВО	2	4	30	66	65	4,13	3,88	6,3
Задоволеність доступністю інформації	0	2	14	51	101	4,49	4,36	3,1
Задоволеність умовами праці	5	10	29	59	65	4,01	3,6	11,3
Задоволеність умовами підвищення кваліфікації	2	3	22	66	75	4,24	4,05	4,8
Задоволеність психологічним кліматом	4	10	29	54	71	4,06	3,61	12,5

За результатами опитування виведено середні оцінки рівня задоволеності різними сферами освітнього процесу. Для прийняття управлінських рішень варто звернути увагу не лише на зведену середню оцінку, а й на її складові, тобто оцінку по кожному параметру.

Наразі відслідковується позитивна динаміка покращення по всіх факторах, науково-педагогічні працівники високо оцінили доступність інформації (середній бал 4,49), умови підвищення кваліфікації (4,24) та рівень організації освітнього процесу (4,22).

На запитання «Вкажіть, які методи організації освітнього процесу Ви застосовуєте для покращення якості освіти?» було надано наступні відповіді (табл. 6).

Таблиця 6

Методи організації освітнього процесу для покращення якості освіти

Перелік методів	Кількість отриманих відповідей	Відсоток
Застосовую різні способи подачі матеріалу, де це доречно	64,9	109
Використовую в освітньому процесі фундаментальні знання, досягнення сучасної науки, постійно оновлюю зміст навчальних дисциплін	62,5	105
Створюю електронні навчальні ресурси	48,8	82
Володію сучасною методологією і методикою досліджень у галузі вищої освіти	33,9	57
Формую освітнє середовище, яке сприяє пізнавальній активності студентів, навчанню на основі досліджень	33,9	57
Впроваджую нові інноваційні технології навчання, у тому числі ІКТ	28,0	47
Вважаю інтерактивну взаємодію зі студентами найбільш продуктивною в освітньому процесі, організовую групову та колективну проектну діяльність	23,2	39
Організую дослідницькі групи з актуальних проблем науки, беру участь у національних та міжнародних проектах	17,9	30
Застосовую різні технології моніторингу освітніх результатів, здійснюю їх корекцію	16,1	27
Володію технологіями управління самостійною діяльністю студентів	10,7	18
Реалізую основні форми інтернаціоналізації вищої освіти (мобільність студентів і викладачів, впроваджую зарубіжний досвід у практику, тощо)	10,1	17

Більшість (67,3%) опитаних науково-педагогічних працівників університету зазначили, що бажають і надалі підвищувати свій рівень особистісно-професійного розвитку шляхом врахування різноманітних форм та можливостей на місцевому, регіональному, всеукраїнському й міжнародному рівнях (табл. 7).

Шляхи покращення особистісно-професійного розвитку НПП

Перелік напрямків	Кількість отриманих відповідей	Відсоток
Так, враховую різноманітні форми та можливості на місцевому, регіональному, всеукраїнському й міжнародному рівні	113	67,3
Так, на основі консультування з фахівцями (ІППО, консультаційних центрів, тощо)	36	21,4
Ні, здійснюю відповідно до вимог освітнього законодавства, або рекомендацій вищих управлінських органів освіти	19	11,3

Позитивним моментом у формуванні сприятливого освітнього середовища і забезпеченні якості освіти університету і кафедр зокрема є те, що кожен викладач певним чином залучений до формальних процесів внутрішнього забезпечення якості освіти (рис. 5).

Рис. 5. Залучення НПП до формальних процесів внутрішнього забезпечення якості освіти (у відсотках)

Наведені дані свідчать, що 67,3% викладачів кафедр підтверджують, що зміст освітніх програм та навчальних планів оцінюються на регулярній основі (рис. 6).

Більша частина опитаних (79,4%) залучаються до формулювання цілей та програмних результатів освітніх програм шляхом участі у обговоренні на засіданні кафедри за участю членів проектної групи з розробки освітньої програми, інша частина викладачів (28,6%) входять до складу проектної групи, відповідальної за формування освітніх програм.

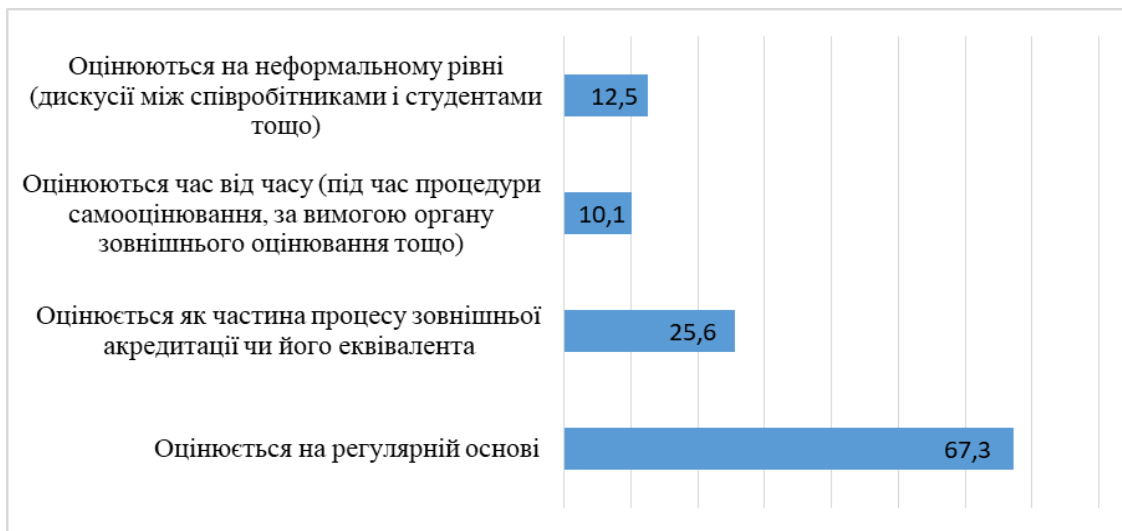

Рис. 6. Оцінювання змісту освітніх програм та навчальних планів (у відсотках)

На переконання всіх викладачів Уманського НУС залучення до освітнього процесу вже працюючих фахівців і працедавців є необхідним. Це дозволяє виявити певні недоліки у наданні освітніх послуг вищою школою, а також стимулює майбутніх фахівців до якісної освітньої діяльності та самовдосконалення. 89,3% опитаних вважають залучення професіоналів-практиків, експертів та представників роботодавців до викладання та організації освітнього процесу необхідною складовою організації освітнього процесу.

Університет популяризує академічну доброчесність та використовує відповідні технологічні рішення, як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності (рис. 7).

Рис. 7. Популяризація академічної доброчесності (у відсотках)

Таким чином, 95,8% опитаних НПП достатньо ознайомлені з принципами академічної доброчесності, 4,2% респондентів ознайомлені частково. Викладачі усвідомлюють і переконані, що вони повинні не лише особисто дотримуватися академічної доброчесності, але і вчити студентів її принципам і контролювати її

дотримання. 42,9% НПП із загальної кількості опитаних стверджують, що не зустрічались із проявами недоброчесності. Найбільш часто серед таких проявів академічної недоброчесності опитані науково-педагогічні працівники відзначили списування (21,4%) та необ'єктивне оцінювання (16,7%) (рис. 8).

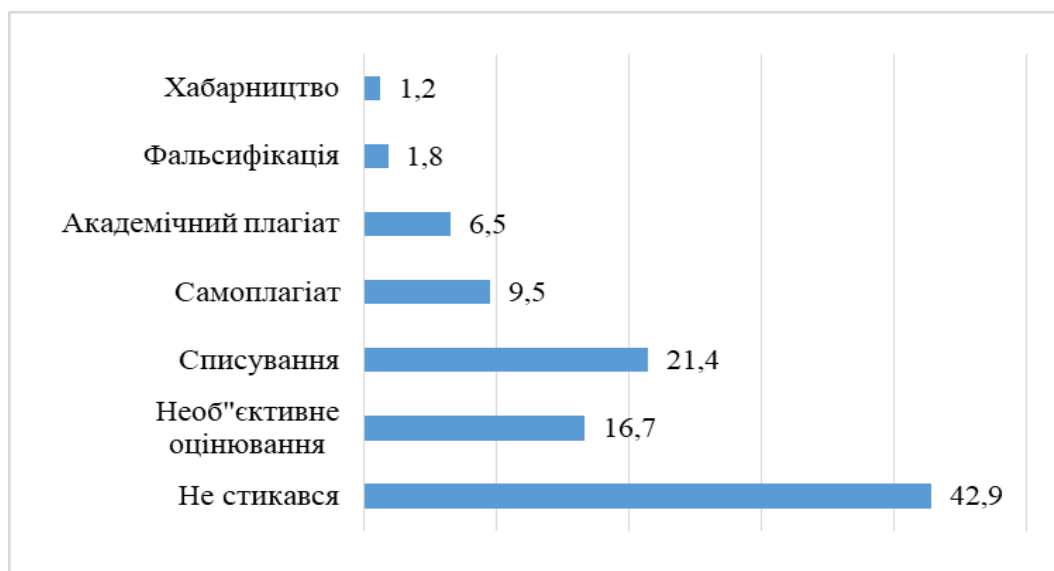

Рис. 8. Прояви академічної недоброчесності, з якими зустрічались НПП (у відсотках)

Серед запропонованих санкцій щодо викладачів, які допускають подібні порушення, і щодо яких доведено академічну недоброчесність, 58,9% вважають найбільш доцільною «Догану», 16,7% – «Позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади» 14,3% – «Відмову у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання» та серед інших санкцій були наступні варіанти: «роз'яснення», «виявляти і доводити має спеціальний орган», «звільнення» (рис. 9).

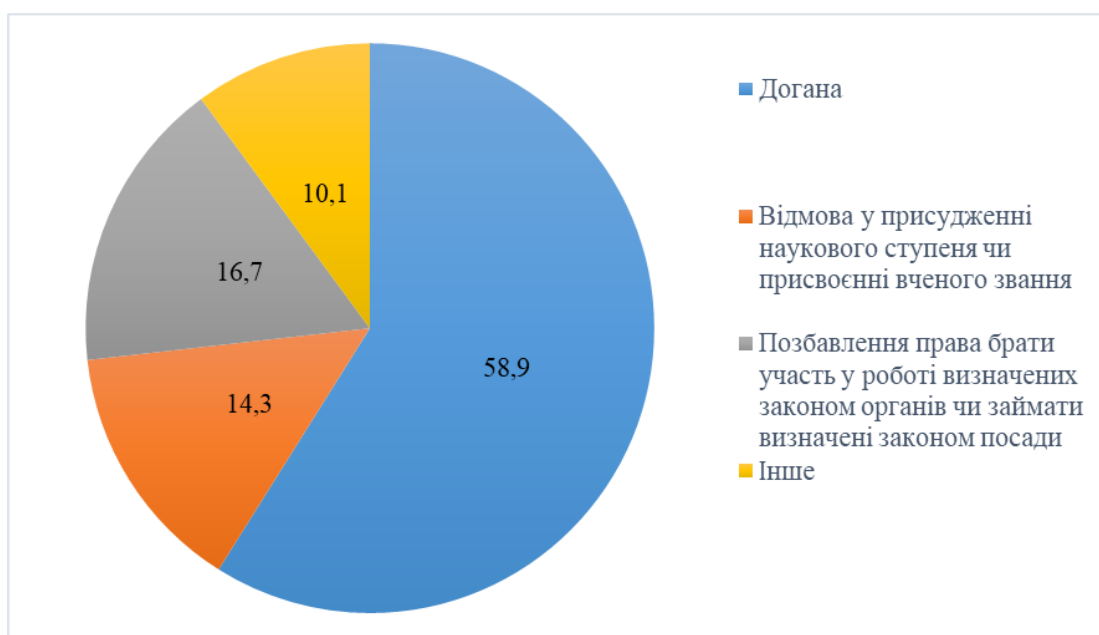

Рис. 9. Застосування санкцій при порушенні академічної доброчесності (у відсотках)

Загальні висновки та рекомендації

Узагальнюючи результати опитування науково-педагогічних працівників Уманського НУС, можна констатувати, що з метою удосконалення змісту, організації та якості освітнього процесу рекомендується вжити наступних заходів:

1. Проводити опитування НПП щодо відповідності організації освітнього процесу їх очікуванням щорічно. Відстежувати позитивну динаміку та виявляти слабкі чи проблемні зони з метою вжиття своєчасних заходів.

2. Форми і методи навчання та викладання потребують удосконалення та приведення їх у відповідність до кожного освітнього компоненту для забезпечення якості освіти. Активізувати проведення навчальних семінарів (тренінгів), майстер-класів, воркшопів для НПП щодо застосування сучасних форм та методів навчання студентів із залученням кваліфікованих тренерів та практичних працівників.

3. У викладацькій діяльності більше практикувати сучасні активні форми роботи, адже критичне мислення є важливим критерієм ефективності організації навчання, тому дискусія зі студентами, мозковий штурм, кейси, дебати/ вікторини, навчальні екскурсії сприяють його формуванню у здобувачів вищої освіти.

4. При перегляді освітніх програм розглянути можливість збільшення аудиторних годин з викладачем (практичних занять) з дисциплін професійної підготовки здобувачів та із залученням до освітнього процесу вже працюючих фахівців і працедавців.

5. Система оцінювання повинна бути побудована таким чином, щоб спонукати майбутнього фахівця до самостійного пошуку у навчанні.

6. Проаналізувати стан та оснащення навчальних аудиторій. Забезпечувати систематичне оновлення матеріально-технічного обладнання навчальних аудиторій та лабораторій у відповідності із вимогами сучасності.

7. Розвивати і заохочувати участь науково-педагогічних працівників у міжнародній чи міжуніверситетській мобільності.